

Deres ref.: 26/1406

Oslo, 16. juni 2026

HØRINGSUTTALELSE – UTVISNING AV UTLENDINGER SOM DET ER GRUNN TIL Å FRYKTE AT VIL BEGÅ KRIMINALITET

1. Innledning

Rettspolitisk forening (RPF) er en uavhengig forening bestående av jurister, advokater, professorer, studenter i juridiske fag og andre interesserte. Rettspolitisk forening arbeider for å forsvare rettsstatlige verdier og for å bedre den rettslige situasjonen til sosialt vanskeligstilte grupper.

Vi ønsker med dette å knytte noen bemerkninger til Justis- og beredskapsdepartementets høring om utvisning av utlendinger man frykter vil begå kriminalitet.

2. Forslaget innebærer en svekkelse av utlendingers rettssikkerhet

RPF er prinsipielt imot å innføre en adgang til å utvise utlendinger som følge av at det foreligger konkrete holdepunkter for at utlendingen vil begå en straffbar handling. Etter vårt syn er det svært betenkelig å ilegge strenge forvaltningsrettslige sanksjoner mot enkeltmennesker på bakgrunn av mistanke om at fremtidige handlinger vil utføres.

RPF mener det ikke bør være adgang til å utvise en utlending før vedkommende har blitt idømt en straff, med de rettssikkerhetsgarantiene en slik straffeprosess innebærer. Å beholde dagens system vil i større grad ivareta den enkeltes rett til kontradiksjon og ivaretagelse av uskyldspresumsjonen.

3. Dagens ordning med utvisning og bortvisning er tilstrekkelig

RPF mener at dagens regler i tilstrekkelig grad muliggjør den nødvendige kontrollen med hvem som kan oppholde seg i riket, og for å bort- og utvise utlendinger som utgjør en trussel mot samfunnets sikkerhet. I motsetning til den foreslåtte hjemmelen, reiser ikke dagens regelverk de samme rettssikkerhetsutfordringene.

RPF kan ikke se at det vil være behov for å utvise en utlending som ikke har begått en straffbar handling enda, all den tid det vil være mulig å bortvise utlendingen i medhold av utl. § 17. De rettssikkerhetsmessige utfordringene lovforslaget åpner for, må i alle tilfeller veie tyngre enn de praktiske fordelene. Der det ikke er grunnlag for å opprette en straffesak mot utlendingen etter straffeprosesslovens regler, kan det heller ikke forsvares å utvise utlendingen.

RPF viser til departementets egne eksempler på når utvisning etter den foreslåtte utlendingsloven § 66 bokstav i ville kunne være aktuelt. Eksempelene beskriver forhold som passer inn i eksisterende straffebud i straffeloven, og som dermed kan straffeforfølges av politiet for å senere resultere i et vedtak om utvisning. RPF viser for øvrig til at påtalemyndigheten i disse tilfellene uansett vil ha en plikt til å straffeforfølge forholdene, jf. straffeprosessloven § 62a. Derfor vil den foreslåtte utvisningshjemmelen føre til unødvendig ressursbruk, med dobbeltbehandling i både straffe- og forvaltningssporet

Dagens saksbehandling gjør at straffeprosessuelle regler overholdes, og at rettssikkerheten til utlendingen i forvaltningssporet også ivaretas. Forholdets alvor blir tilstrekkelig opplyst for utlendingsforvaltningen, gjennom en straffesak med endelig dom. Den endelige dommen gjør også arbeidet til utlendingsforvaltningen enklere - med utgangspunkt i denne trenger ikke utlendingsmyndighetene å ta en selvstendig vurdering av bevisene som danner grunnlag for selve straffedommen, når de vurderer om det er grunnlag for utvisning. Dette er vurderinger utlendingsforvaltningen er godt trent i å gjøre, i motsetning til en hypotetisk vurdering av straffbarheten av og alvor et i en handling som ikke er begått, slik forslaget legger opp til at de skal begynne å gjøre. Det nye forslaget overlater hele den fremtidsrettede farevurderingen til politiet og UDI.

4. Bevisvurdering og forholdsmessighet

Videre innebærer forslaget et uklart bevistema og diffuse vurderinger, både når det gjelder hvilke holdepunkter man skal ha for at utlendingen vil gjøre noe straffbart, hva det hypotetiske straffbare forholdet er og hvordan man kan imøtegå dette om man mener at myndighetene sin anklage ikke er riktig. RPF vil også påpeke at det konkrete straffbare forholdet er kjernen i vurderingen av forholdets alvor i utlendingsloven § 70, noe som vil være utfordrende å vurdere for utlendingsforvaltningen og ikke minst imøtegå for utlendingen når man ikke har en konkret straffbar handling å ta utgangspunkt i.

Departementet begrunner delvis forslaget med at det kan være vanskelig eller umulig å bygge en straffesak mot en "trådtrekker", "fordi det kan være vanskelig å bevise en konkret straffbar handling". RPF understreker at det er staten som har bevisbyrden også når den skal ilegge sanksjoner som utvisning, og at det vil være svært problematisk av hensyn til den enkeltes rettssikkerhet og retten til en uskyldspresumsjon at en utlending må bevise at man ikke hadde tenkt til å gjennomføre eller forsøke å gjennomføre en straffbar handling.

Dersom forslaget gjennomføres, mener RPF at departementet må foreta en nærmere utredning av forslaget og fastsette tydelige retningslinjer for hvordan slike vurderinger skal gjøres for å sikre at Norges menneskerettslige forpliktelser ivaretas. RPF savner også en nærmere presisering av hvilke konkrete holdepunkter som må til for å utvise noen etter forslagets regel, og vurdering av hvilke reelle muligheter utlendingen har for å imøtegå statens anklage.

5. Bestemmelsen opererer med et for lavt beviskrav og har et for vidt anvendelsesområde

Dersom det skal innføres en hjemmel som gir mulighet til å utvise utlendinger uten oppholdstillatelse uten en forutgående idømmelse av en straffereaksjon, må ordlyden i alle

tilfeller endres. Etter RPFs syn, må terskelen for når utvisning kan skje heves fra «konkrete holdepunkter» for å frykte at utlendingen her i riket vil begå en straffbar handling.

Rettspolitisk forening mener at det må praktiseres et skjerpet beviskrav for å skulle utvise noen basert på straffbare handlinger de ikke enda har gjort. Det vises blant annet til Høyesterett sine føringer for praktisering av beviskravet i sivile saker når man legger til grunn et faktum som er belastende for den ene parten, se for eksempel HR-2016-2579-A avsnitt 42 og Rt-2012-1556 avsnitt 34.

I høringsnotatet viser departementet særlig til at utvisningsadgangen etter ny § 66 bokstav i er tiltenkt utlendinger med tilknytning til kriminelle nettverk. Den foreslåtte ordlyden gjenspeiler imidlertid ikke dette formålet. Etter bestemmelsens ordlyd vil enhver utlending uten oppholdstillatelse kunne utvises, så lenge det foreligger «konkrete holdepunkter for å frykte» at vedkommende vil begå en kriminell handling som «kan» medføre fengselsstraff. At det kun stilles krav om at den straffbare handlingen «kan» medføre fengselsstraff innebærer det at bestemmelsen for eksempel kan anvendes på situasjoner hvor politiet mener det er konkrete holdepunkter for at utlendingen vil bryte reglene i vegtrafikkloven eller stjele noe på butikken.

Etter vårt syn vil utvisning på et slikt grunnlag ikke være i tråd med begrunnelsen og intensjonen i høringsnotatet. Det bør derfor presiseres i ordlyden at det kun er tilfeller der det er fare for at utlendingen begår en særlig alvorlig straffbar handling som kan gi grunnlag for utvisning før straff faktisk er ilagt. Dette kan for eksempel gjøres ved at det stilles krav om at den straffbare handlingen ville hatt en strafferamme på 6 års fengsel eller mer.

Til slutt ønsker RPF å bemerke at det ikke er foreslått endringer i utlendingsloven § 92 om fri rettshjelp. Det antas derfor at det vil gis fritt rettsråd uten behovsprøving i saker etter ny § 66 bokstav i. Det vil være avgjørende for utlendingens rettssikkerhet at vedkommende får gratis rettslig bistand, og at advokaten får en stykkpris som gjenspeiler utfordringen med å skulle imøtegå det nye bevistemaet om risikoen for at en fremtidig straffbar handling vil bli begått.

6. Forslaget vil medføre økt belastning i utlendingsforvaltningen

Som UDI fremhever i sitt høringssvar vil forslaget mest sannsynlig føre til at utlendingsmyndighetene mottar flere utvisningssaker. I tillegg vil saker om utvisning etter ny § 66 bokstav i, kreve mer utredning enn utvisningssaker der utvisningsgrunnlaget er en dom eller et forelegg. Forslaget vil derfor føre til økt belastning hos utlendingsforvaltningen, og medføre et behov for mer ressurser. Når behovet departementet søker løst allerede dekkes gjennom eksisterende ordning (se høringssvarets punkt 3), er ikke dette rett ressursprioritering.

Eventuelle spørsmål kan rettes til styret i foreningen på e-post styret2@rpf.no.

Med vennlig hilsen,

Jacob Anker Eide, Helene Græsholt Svalheim og Solveig Brunvoll